

Några
Kortlivade postnamn i Östergötland

Erik Lindgren

I N N E H A L L

Förord	sid 1
Terminologi	3
Järnvägspoststationer	5
Kronobrevbäringen	6
Lantbrevbäring	7
Jäbbarp	8
Lilla Aby	9
Rystad	11
Svinhult	15
Torpa	17
Vadstugan	18
Vestra Eneby	20
Vist	21
Vårdnäs	22
Elfvesta	24
Östra Eneby	27
Östra Skrukeby	28

Förord

I tidigare skrifter har jag bland annat berättat om poststationer i Halland, Södermanland, Uppland, Värmland och Västmanland, som haft kort livstid. Med detta häfte försöker jag tränga in i motsvarande förhållanden i Östergötland. Antalet kortlivade östgötska postnamn är dock ganska litet.

En orsak till att det på vissa håll blev så många poststationer med kort livstid finner vi i den brådska med vilken 1874-1877 års omorganisationer skedde. Det var under den perioden som kronobrevbäringen avvecklades, d v s ansvaret för befördran av tjänstepost överfördes helt på postverket. Om kronobrevbäringen och dess avveckling har jag berättat i olika sammanhang, t ex i böckerna "Kommunikation i Västbo", "Kongaposten" och "Mitt i Småland". Samtliga finns att rekvidrera för den som önskar förvärva sig egna exemplar i stället för att läsa i bibliotekens.

Ämnet posthistoria har visat sig vara "smalt" och tyvärr har större delen av de utgivna böckerna förblivit osålda. Jag kan inte binda mer kapital för tryckning av böcker och har därför gått över till att med hjälp av min ordbehandlare och lilla bordskopiator tillverka häften av detta slag i så många exemplar som efterfrågas (i allmänhet 10-20 ex). Jag är medveten om att kvaliteten inte blir så bra och att häften kan lida av ett eller annat skönhetsfel, men jag anser att innehållet och tankemödan bakom produkten bör värderas högre än utförandet. Det skulle dessutom vara rätt trist om resultatet av min forskning i de gamla dokumenten skulle bli liggande i form av manuskript i mina lådor, olästa av andra än forskaren.

I den följande framställningen berör jag de kortlivade postnamnen i bokstavsordning oavsett var de låg geografiskt sett. Händelseförlopp av allmänt intresse redovisas ibland på mera än en plats till tjänst för dem som inte sträckläser framställningen utan väljer att då och då läsa ett avsnitt.

I citat ur handlingar som förvaras i Postens centralarkiv har jag moderniserat stavningen. Texterna återges ordagrant utom i några undantagsfall då jag sett mig nödsakad förenkla språket för att göra texten mera lättläst. I regel kursiverar jag citat. Till tjänst för dem som kan besöka Postens centralarkiv i Stockholm anger jag någon gång diarienummer för ärenden som berörs flyktigt i texten.

För att undvika för många upprepningar under de olika poststationsavsnitten har jag funnit det lämpligt att i några inledande avsnitt redovisa dels något av postverkets terminologi samt huvuddragen av händelser eller reformer som påverkat utvecklingen i särskilt hög grad. På så sätt ger jag t ex en bakgrund till förenade post- och järnvägsstationer samt tillkomsten av lantbrevbäring.

Som alltid är jag tacksam för synpunkter från mina läsare.

Växjö den 1 oktober 1992

Erik Lindgren

Terminologi

Citat i detta häfte är exempel på hur dokumenten avslöjar de "vanliga" människornas önskan om möjligheter till kommunikation med omvärlden. I anslutning härtill har jag funnit anledning att göra en liten återblick på hur postnätets fasta punkter vuxit fram efter hand som olika slag av postanstalter kommit till. Därigenom får vi också en liten redovisning av terminologin. I dagens postverk är den inte tillämplig, eftersom alla enheter med kundbetjäning sedan 1986 kallas postkontor.

Dessutom är det hela något flytande, kan man säga, genom den beslutade strukturförändringen med beteckningen "Nät 92". Beslutet innebär i korthet att Posten även i fortsättningen kommer att ha ca 2000 serviceställen, men *formerna* för denna service förändras successivt. På mindre orter (med färre än 1000 hushåll) planeras samverkan med bank på 300 platser och postkontor skall etableras i butiker på 350 ställen. På större orter kommer 250 av totalt 700 postkontor att ersättas med vad som kallas Närpost.

För skrivande posthistoriker blir det svårare att för framtiden redovisa organisationsförändringarna. Framför allt blir det svårt att, som jag hittills gjort i min posthistoria, namngiva cheferna för respektive postkontor. Genom divisionalisering finns det nämligen två eller flera chefer på många håll. Jag vet inte i skrivande stund hur min framtida redovisning skall se ut, men för detta häfte har jag valt mitt hittills använda sätt. Det innebär slumpvis valda exempel på människornas kamp för goda kommunikationer, inbakade i den löpande texten.

Den 9 mars 1860 bemyndigade regeringen generalpoststyrelsen att "*å lämplige ställen inrätta ett nytt slag av poststationer, vilka äro ämnade att, såsom speditionskontor, för mera avlägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor eller postexpedition*".

Det kungliga brevet föranledde poststyrelsen att förhöra sig hos länsstyrelserna om behovet av sådana poststationer. Kungörelser från länsstyrelserna lämnade vägen öppen för framställningar om poststationer, framställningar som naturligtvis prövades noga före beslut.

Det kan vara av visst intresse att notera hur generaldirektör Wilhelm Roos angav en orsak till beslutet om poststationer på landsbygden. I sin historiska återblick i verkets första verksamhetsberättelse omtalade han att brevlådor hade uppsatts vid allmänna postvägar med början 1855 under vissa förutsättningar. Ett villkor var att en kommun eller flera korrespondenter på en ort förenade sig om att genom en lämplig person svara för tömning på behöriga tider av brevlådan. Det reglerades genom ett kungligt brev den 9 mars 1855 och av postmedel betalades 15 kr om året för bestyret med brevlådan. Men så skriver Roos följande:

"Då emellertid denna utväg till postutväxlingens underlättande endast i ringa mån av allmänheten anlåtats, beslöts år 1860 inrättandet av ett nytt slag

poststationer, vilka skulle utgöra en art filialkontor till närmast liggande postkontor eller postexpeditioner".

Innan verkningarna av kungabrevet den 9 mars 1860 var synliga, fanns det i vårt land i stort sett inga andra fasta postanstalter än postkontor, vid denna tidpunkt 175 stycken. Av dessa var 48 postexpeditioner, en benämning som kan skapa problem för dem som inte sysslat med posthistoria. Låt oss kalla även dem för postkontor. De var i praktiken en lägre klass av postkontor. De högsta klasserna var enligt vokabulären postkontor och de lägsta klasserna var postexpeditioner. Båda slagen var med få undantag förlagda till städer.

Beteckningen postexpedition kom till 1849 som resultatet av en form av lönerogering till postcheferna. Med vissa ändringar under de följande 25 åren upptog 1874 års normalstat sju klassers postkontor, av vilka klasserna I - IV avsåg postkontoren och klasserna V-VII postexpeditioner. Postkontorens chefer kallades postmästare, tillsatta med kunglig fullmakt, medan postexpeditionernas chefer var postexpeditörer, tillsatta av poststyrelsen. Gentemot kunderna hade de samma befogenhet.

Utöver postmästare fanns det med början 1830 ett litet antal s k postuppsyningsmän. De tillsattes i glest befolkade delar av landet, huvudsakligen i Norrland. De fasta postanstalter som därigenom kom till stånd, kallades postuppsyningsmansplatser. Deras totala antal översteg aldrig samtidigt 21, det antal som fanns 1860, när regeringsbeslutet om poststationer på landsbygden kom. De flesta postuppsyningsmansplatserna ersattes under den följande femårsperioden med poststationer.

Det dröjde nära nog ett helt år efter att regeringen bemyndigat poststyrelsen att inrätta poststationer, innan de första kom till stånd. Inom ämnet för denna uppsats inrättades - bortsett från de förenade post- och järnvägsstationerna i Lilla Åby och Jäbbarp - inga poststationer förrän 1875 och jag kan därför i detta sammanhang inte berätta om någon poststation för vars tillkomst man återopade det nyss omtalade kungabrevet eller länsstyrelsens allmänna kungörelse i anslutning därtill. I stället berör jag sådana poststationer som tillkom på grund av att postverket övertog ansvaret för kronobrevbäringen. Om den ändringen berättar jag i ett särskilt avsnitt med rubriken "Kronobrevbäringen".

Andra senare tillkomna former av postanstalter med kundbetjäning var filialpostkontor och brevsamlingsställen, från vilka vi kan bortse i detta sammanhang. Dessutom tillkom 1920 ett mellanting mellan postkontor och poststationer med termen *postexpedition* (ej att förväxla med de postexpeditioner som fanns under åren 1849-1881). Senare tidens postexpeditioner hade inte några underlydande poststationer men avgav sina redovisningar direkt till poststyrelsen. Poststationerna däremot redovisade till de överordnade postkontoren. Cheferna vid "den moderna tidens postexpeditioner" titulerades stationsmästare.

I slutet av 1920-talet inrättades stationära lantbrevbärare, snart nog kallade *postombud*. På slutet av 1960-talet användes sådana i viss utsträckning för att underlätta indragning av poststationer. De underlättade övergången till lantbrevbäring för dem som bodde närmast den indragna poststationen. Skälet för deras tillkomst var ett helt annat. De öppnades på platser där underlaget var för litet för en poststation.

Termen *postställe* fanns under en övergångstid från mitten på 1970-talet för mycket små poststationer, men från och med 1986 kallades även dessa för postkontor. De dittillsvarande poststationerna hade då hunnit dras in eller organiseras om och fått benämningen postkontor (med prefixet "lokal" under en övergångstid fram till och med 1985).

Omkring 1990 började man anlita entreprenader för mindre postkontor på så sätt att befintliga postlokaler avvecklades och rörelsen överläts på en bank eller en butik. Som jag redan nämnt ligger målsättningen på ca 650 entreprenadkontor och det kommer troligen att vara genomfört före sekelskiftet.

Järnvägspoststationer

I min korta redovisning av olika slag av fasta postanstalter har jag inte spaltat upp poststationerna i de två huvudgrupper som man kan tala om, nämligen lantpoststationer och järnvägspoststationer. Men det finns anledning att göra en återblick på detta, särskilt som en del av Östergötland genomlöptes av en relativt tidigt tillkommen järnväg.

Från den 16 februari 1863 tillämpades en överenskommelse mellan dåvarande SJ och postverket, som vid presentationen fick följande lydelse i utdrag:

"Med undantag endast för Södertelje övre station ävensom alla de orter, å vilka finnes postkontor eller postexpedition, bliva vid samliga Statens järnvägsstationer även inrättade poststationer, vilka i allmänhet och där ej särskilt annorhunda förordnas, förestås av stationsinspektör, stationsmästare eller annan järnvägstjänsteman på stället".

Överenskommelsen hade föregåtts av omfattande skriftväxling och mer eller mindre på prov hade anordningen med förenande av post- och järnvägstjänst redan börjat. Två skånska järnvägspoststationer hade öppnats den 15 november 1862 (Osby och Hästveda) och i Västergötland finns flera intressanta exempel. I Vårgårda finner man t ex den absoluta pionjären när det gäller förenade poststationer.

Överenskommelsen mellan postverket och SJ följdes efter hand också av överenskommelser mellan postverket och andra järnvägsföretag. Långt ifrån alla församlingar var med på att järnvägar stakades genom eller intill socknens kyrkby och det finns gott om exempel på att avståndet från kyrkbyn till den närmaste järnvägsstationen blev flera kilometer. Men poststationer i kyrkbyarna låg illa till när det gällde att få behålla poststationen där, sedan tågen började gå. De flesta drogs in och man kan utan överdrift säga, att det hörde till undantagen att kyrkbyn fick ha sin poststation kvar i sådana fall. När järnvägen drogs genom själva kyrkbyn, blev poststationen (oftast med oförändrat namn) flyttad till järnvägsstationen och lantpoststationens föreståndare blev av med sitt arbete i postens tjänst.

Systemet med förenade post- och järnvägsstationer började avvecklas i takt med järnvägsnedläggelserna eller SJ:s obemannning av små stationer. Den 12 maj 1968 gick postverket över till en helt ny transport- och sorteringsorganisation och i snabb takt försvann många förenade post- och järnvägsstationer. Under 1970-talet avvecklades detta samarbete helt och hållet.

Kronobrevbäringen

"Kvistarna i trädet var kronobrevbäringen och grenarna motsvarade postverkets eget transportnät". Så kan man uttrycka skillnaden mellan två gamla system, som löpte samtidigt ända fram till 1870-talet. Med början 1874 inleddes det äldsta systemet i systemet från 1636, det år som betecknas som svenska postverkets födelseår.

Kronobrevbäringen var ett nät för regeringens förbindelser med de olika landsändarna. Det hade redan en vid förgrening, när postverkets linjer började byggas ut. De sistnämnda var otillräckliga och kunde i många fall inte användas för befordran av brev mellan exempelvis landshövding, kronobefallningsmän och präster.

Men kronobrevbäringsnätet var på åtskilliga punkter sammanlänkat med riksnätet. Därför utnyttjade kronobrevbäringen postverkets nät på vissa delsträckor, ofta längre än det egna finmaskiga. Man kan således säga att postverkets tillkomst innebar en lättnad i kronobrevbäringens organisation genom att nya postförare övertog delar av distributionslinjer som åvilat kronobrevbärarna.

1860 års regeringsbeslut om poststationer på landsbygden ledde inte till att särskilt många nya postlinjer tillkom. Till en början lades de flesta poststationerna utmed redan befintliga postlinjer. Men poststationerna blev nya anknypningspunkter till kronobrevbäringsnätet.

Efter remissbehandling följde en proposition till 1873 års riksdag, enligt vilken postverket skulle anordna nya postgångar på grund av överenskommelser som hade träffats preliminärt med länsstyrelserna. Därigenom blev den organisation som ditills funnits som en länk mellan bl a kronofogde, länsmän, häradshövdingar och nämndemän inlemmad i det allmänna postnätet. Detta skulle dessutom kompletteras med poststationer, "en i varje socken, om så behövdes".

På tre år, räknat från 1874, ökade därigenom antalet poststationer med ca 1300. Ändå kom många socknar att känna sig förfördelade genom att de inte fick egna poststationer.

Omorganisationen blev dyrbar för postverket. Redan i september 1875 började man undersöka vilka möjligheter till besparing som fanns och i en framställning till regeringen ett år senare sökte poststyrelsen sanktion för att pröva "vilka stationer, som i anseende till synnerligen obetydlig rörelse, böra indragas". Därmed togs det första steget till lantbrevbäring, en nyhet som introducerades 1878. Innan man kom så långt hade några av de minsta poststationerna blivit indragna. Ersättningen blev då i flera fall lösväskor som utväxlades med närmast belägna poststation. Denna tidiga omorganisation baserades på ett besparingscirkulär som poststyrelsen presenterade den 27 september 1875.

Lantbrevbäring

Poststyrelsens framställning den 25 september 1876 till regeringen med antydan om möjlig indragning av poststationer med obetydlig rörelse ledde så småningom till en proposition om lantbrevbäring, vilken bifölls av riksdagen. En promemoria om lantbrevbäringens ordnande utfärdades den 5 december 1877 och på själva julafton samma år daterades den första instruktionen för lantbrevbärare. Den kom snart nog till användning, för de första lantbrevbärarna började vandra på Gotland, i Blekinge och i Kalmar län i januari 1878.

Vid förberedelserna för lantbrevbäring sammanträffade generaldirektör Wilhelm Roos eller hans ställföreträdare med landshövdingen, landssekreteraren och postmästaren i residensstäderna. Under 1877 ägde sådana möten rum i Västerås, Karlstad, Mariestad, Vänersborg, Visby, Kalmar, Karlskrona, Växjö, Göteborg, Malmö, Kristianstad, Jönköping och Linköping i nu nämnd ordning.

Generaldirektören förde personligen anteckningar vid de flesta av dessa överläggningar. Dessa avslöjar tankegångarna kring de indragningshotade poststationerna, i allmänhet med mycket kortfattade kommentarer, som anger länsstyrelsernas argument för att en eller annan poststation behövde bibehållas.

En sammanställning, uppgjord vid poststyrelsens trafikbyrå i slutet av 1878, visade att generalpostdirektörens sammanträden i residensstäderna hade resulterat i förslag om att 298 poststationer i tolv län skulle dras in. Flera kom i bilden senare.

Det visade sig vid försöken att genomföra omorganisationen att motstånd restes mot indragningarna. I Skåne och Västergötland blev t ex åtskilliga av de till indragning föreslagna poststationerna kvar till långt in på 1900-talet. Och i Östergötland blev det när det kom till kritan, som man säger, bara fem av 13 till indragning föreslagna poststationer, som fick stryka på foten.

Andra poststationer, som verkligen drogs in, blev återinrättade under de båda sista decennierna av 1800-talet, eller som fallet var i Östergötland långt in på 1900-talet. Till dess fick man nöja sig med den undermåliga service, som den tidens lantbrevbärare kunde ge. För att underlätta kontakten mellan lantbrevbärare och sockenbor utnämnde kommunalstämorna kommunombud. De avlönades inte av postverket, men ett och annat protokoll visar att sockenkassan bestod med en liten ersättning, ibland upp till 25 kronor om året.

Jäbbarp

I ett brev den 20 april 1874 till poststyrelsen från chefsexpeditionen vid Kungl. 1:sta Livgrenadjärregementet gjordes framställning om att få en poststation vid Jäbbarps järnvägsstation under den tid de årliga mötena pågick. Samma dag skrev också chefen för 2:dra Livgrenadjärregementet ett brev till poststyrelsen med samma syfte. Efter ett remissvar från postkontoret i Linköping beslöt poststyrelsen den 11 maj 1874 att en förenad post- och järnvägsstation skulle öppnas i Jäbbarp. Den 15 maj 1874 uppges vara den första dagen för poststationens verksamhet. Järnvägens stationsföreståndare Frans Johan Öfverström blev ansvarig för postgöromålen.

Före järnvägsstationens tillkomst hade åtminstone en del av soldaterna begett sig till fots från Linköping för att påbörja övningarna på Malmen. Förändringen noterades av tidningen Östgöta Correspondenten som skrev bl a följande i en notis den 23 maj 1874: "Blott för ett par år sedan drog krigsmanskapet med flygande fanor och klingande spel genom staden.... Nu inburas det i järnvägskupé för färd med tåg till Jäbbarp".

Jäbbarp (även stavat Gäbbarp och i äldre tid Gibbarp) var namnet på en gammal gård i Kärna socken intill övningsfältet.

Postnamnet Jäbbarp blev kortlivat, för redan innan det följande årets verksamhet påbörjades, anmälde styrelsen för Statens järnvägstrafik i ett brev till poststyrelsen den 8 april 1875, "att stationen Jäbbarp vid Östra stambanan härnäst skall benämnas **Malmslätt**." Det året var stationen öppen under tiden 30 april - 3 juli.

Under de följande åren hölls post- och järnvägsstationen öppen under mötesperioderna men från och med den 1 november 1884 hela året om. I det uppväxande samhället kring övningsfältet hade den vanliga befolkningen börjat anlita poststationen allt mera. Den hade inte längre karaktären av lägerplatspost.

Post och järnväg skildes åt 1913 och posten flyttades 1914 till fastigheten Adolfsberg och därifrån 1918 till fastigheten med adress Carl Cederströms gata 8. Den organiserades som en postexpedition den 1 oktober 1946 och flyttades följande år till den närbelägna fastigheten med adress Carl Cederströms gata 7. Den 1 april 1973 ändrades postexpeditionens namn till Linköping 13, numera med adress Kärna Centrum.

Bebyggelsen vid Jäbbarps station utgjorde ursprungligen bara själva stationshuset av trä i ett plan samt en bostadsbyggnad för stationsföreståndaren och en banvaktsstuga. Ett nytt stationshus togs i bruk 1903.

SVERIGES STATSBANOR

Kongl. Styrelsen
för
Statens järnvägstrafik.
STOCKHOLM.

D M 733

W. 3424
Ink. d. 19 april 1875
Siu Kongl. Generalpoststyrelsen.

Att Kongl. Skrift i Nådigt bref den 19de sistlidne
Mars funnit gott bestämna, att stationen Jäbbarps
vid Östra stambanan härnäst skall benämnas Malms-
V slätt, för Kongl. Styrelsen för Statens järnvägstrafik.
Särigenom meddel, under tillkännagifvande derjemte,
att denna station kommer att hållas öppen för tra-
fik från och med den 30de innevarande April
och så länge vapenafvijinger pågå i exercis-
platsen Malmen, alla t. o. m. den 3de nästkom-
mande juli. Stockholm den 8de April 1875.

L. J. J. J.

Lilla Åby

En av de förenade post- och järnvägsstationer som inrättades förhållandevis tidigt var den som fick namnet Lilla Åby. När den öppnades den 3 juli 1866 i Kvillinge socken vid järnvägen Katrineholm-Norrköping, fanns ett postkontor i Skåne med namnet Åby. Dettas namn ändrades till Klippan med 1876 års ingång och då tog man bort prefixet "Lilla" från den östgötska poststationen. Namnet "Lilla Åby" fanns sålunda under omkring tio år och det är möjligen överdrivet att hänföra det till kortlivade postnamn. Jag har ändå valt att ta med det i detta häfte eftersom det kan ha sitt särskilda intresse för ortstämpelsamlare och filatelisterna.

Lantpoststationerna fick inte några egna datumstämplar förrän tidigast i slutet av 1868. Deras avgående post stämplades i allmänhet vid de överordnade postkontoren eller vid de postkontor med vilka de hade direkt utväxling. Även järnvägsstationerna fick vänta så länge på datumstämplar, men de fick på ett tidigt stadium ett slags makuleringsstämplar, som filatelister kallar strålstämplor. Med dessa makulerades frimärken på post som lämnades in vid de förenade post- och järnvägsstationerna. Ofla kompletterades avtrycket vid sidan om med ett avtryck av den passerande postkupéns datumstämpel. Strålstämpeln hade ingen datumangivelse.

Det var en strålstämpel som stationsinspektör Johan Edvard Lindberg i Lilla Åby fick sedan han tagit ansvar för både post- och järnvägsförordning när stationen med de dubbla funktionerna öppnades vid järnvägens tillkomst 1866. Lindberg fick sannolikt också vara med om att leverera in strålstämpeln till persedelförrådet. När han år 1869 lämnade över ansvaret för poststationen till stationsinspektör Oscar Fredrik Kraepelien, torde en verklig datumstämpel med gravyren LILLA ÅBY nämligen redan ha funnits vid poststationen.

Med anledning deraf, att postgöromålen vid Lilla Åby från och med början af silt förflutna Mars månad till ökat med karrpost 3 gånger i veckan till och från Stafsjö poststation, vägar jag härigenom vårdfammat anhålla, att från nände tid någon skälj förhöjning måtte beviljas i aflöningen för poststationsföreståndaren vid Lilla Åby, helst också genom poststationen i Stafsjö frångått härvarande poststation en del af dess extra inkomster.

Lilla Åby Poststation d. 13 Aug. 1874.

C. L. Öfwerström
Järnvägs- och poststations-
föreståndare.

Stationsföreståndaren C L Öfwerström tog över poststationen år 1870 och blev platsen trogen i ett kvarts sekel. Han fick således vara med att byta ut datumstämpeln med dubbelnamnet mot en ny med den korta gravyren ÅBY. Såväl strålstämplade som datumstämplade brev och frimärken med avtrycket LILLA ÅBY är sällsynta.

Ett avlöningsärende från 1874 speglar hur det framväxande nätet av poststationer kunde påverka arbetsbördan för stationsföreståndarna. Den 1 mars 1874 öppnades i Kila socken i Södermanland en poststation med namnet Stafsjö (indragen den 30 april 1916 och ersatt med poststationen Stavsjöbruk den 1 november 1919). Tillkomsten av den sörmländska poststationen åberopade poststationsföreståndare Öfwerström i en ansökan den 13 augusti 1874 till poststyrelsen om högre ersättning för bestyret med posten. Orsaken var inte bara att arbetet hade utökats med expediering av karrposten till och från Stafsjö utan också det faktum att kundunderlaget för Lilla Åby hade naggats i kanten genom den nya poststationens tillkomst.

Postinspektören vid centrala distriktet intygade under remissbehandlingen att göromålen i vid Lilla Åby poststation "sedan nuvarande avlöning fastställdes ökats med en post i veckan fram och åter till Stafsjö, varigenom även de extra inkomsterna vid Lilla Åby minskats". Han framhöll också att Öfwerström tidigare hade skött postgöromålen vid poststationerna i Norsesund och Skåre "med synnerlig ordning och noggrannhet". På hans tillstyrkan höjdes årsersättningen för postbestyren i Lilla Åby från 360 till 420 kr.

Post och järnväg skildes åt i Åby redan med 1915 års ingång, en förhållandevis tidig skilsmässa men nödvändig på grund av att såväl järnvägs- som posttrafiken ökade i hög grad vid den knutpunkt som Åby blev genom tillkomsten av järnvägssträckan till Nyköping.

Rystad

En av det 40-tal poststationer som öppnades i Östergötland med 1875 års ingång förlades till Rystad. Där blev musikdirektör Nils Törnell föreståndare med 150 kr i årsarvode enligt poststyrelsens beslut den 4 januari 1875. Detta fattades senare än besluten för de övriga poststationerna, eftersom Rystad var en plats "där enligt avlätet telegram från Kungl. Styrelsen någon poststation ej skulle komma till stånd". Så uttryckte postmästare Bengt Carl Bergman det i sitt brev till poststyrelsen den 11 januari 1875, då han begärde ersättning med fem kronor för sin resa till Rystad för att kunna ge Törnell erforderliga instruktioner sent på nyårsaftonen samt "utlämna effekter". De övriga föreståndarna för poststationer inom hans förvaltningsområde hade varit samlade den 30 och 31 december 1874 för gemensam information om vad som gällde.

Man kan tolka Bergmans brev som ett tecken på att Törnell skulle kunna fungera som poststationsföreståndare redan på det nya årets första dag, även om det formella

beslutet om poststationen inte togs förrän den 4 januari 1875. Törnells minnesbild 4½ år senare av händelseförloppet vid poststationens först beslutade tillkomst, upphävande av beslutet och nytt beslut speglas delvis i det citat som återges sist i detta avsnitt.

Det var inte någon större omslutning vid poststationen i Rystad och dess indragning fördes på tal på allvar när man planerade för införande av lantbrevbäring i vårt land. Poststyrelsen skrev den 5 mars 1878 till länsstyrelsen i Linköping med information om dessa planer. Dessa omfattade ersättning av gångposterna på linjerna Lingham - Östra Harg - Rystad och Gistad - Östra Skrukeby med lantbrevbäring. I samband därmed skulle poststationerna i Rystad och Östra Skrukeby dras in.

Kommunalstämman med Rystad behandlade ärendet vid den ordinarie stämman den 27 mars 1878. Efter behandling beslutade stämman meddela Åkerbo härads kronolänsman G A Bergström *"att Stämman ansåge lantbrevbäring icke lämpligen och med någon fördel kunna inom socknen inrättas; att stämman med nuvarande postförbindelsen icke vore missbeläten, ehuru postförbindelsen nu icke är på långt när så tillfredsställande som under 1877 och att till följd härav stämman varken kunde eller ville vare sig avgiva det äskade förslaget eller utse någon person till vilken försändelser kunde avlämnas, och hos vilken ankomna försändelser finge avhämtas, helst en dylik person icke lär kunna anskaffas mot andra villkor än att socknen försåge honom med lön av omkring 2 à 300 kronor, därtill församlingen ingalunda var villig"*.

Detta är ett exempel på hur en och annan socken inte kunde acceptera förslaget om lantbrevbäring och inte heller ville svara på frågan om vem som skulle utses till kommunombud. Dettas uppgift var att fungera som förmedlande länk mellan lantbrevbäraren och sockenborna. I Östra Skrukeby avfärdade man inte inviten på detta sätt utan tog skeden i vacker hand, som man säger. Där lämnades efter kommunalstämman den 22 mars 1878 visserligen inte någon namnuppgift på kommunombudet men man preciserade platsen för lantbrevbärarens avlämning av post, nämligen prästgården.

Indragning av poststationen i Rystad och tolv andra poststationer hade diskuterats vid ett sammanträde i Linköping den 1 november 1877 mellan länsstyrelsens och poststyrelsens representanter. Planerna hade sedermera reviderats och det blev under den närmast följande tiden bara fem poststationer som drogs in, nämligen de i Rystad, Svinhult, Vist, Västra Eneby och Östra Skrukeby.

Oavsett protokollet från kommunalstämman i Rystad skrev kronofogden den 25 juni 1878 till länsstyrelsen "att till åstadkommande av minskade utgifter för Postverket på samma gång orternas anspråk på tillräcklig och lätt postförbindelse kan anses uppfyllt" vissa åtgärder och förändringar måtte vidtagas. Till dessa hörde "att Rystad, vars kyrka och prästgård äro belägna endast 0,6 mil från Linköpings postkontor, uteslutes från den postlinje, varav denna ort nu beröres".

Detta innebar således att postföringslinjen Lingham - Östra Harg - Rystad skulle dras in, liksom poststationen i Rystad. När poststationsföreståndare Törnell förstod att det låg allvar i förslaget, skrev han den 7 december 1878 till poststyrelsen och bad att poststationen skulle få vara kvar. Han föreslog att "till minskning i kostnaden för

postens transporterande, den förändring vidtoges att posten befördras på järnväg till Rystads anhaltsstation, belägen å Ö.S.B. emellan Linköping och Lingham, så förbinder jag mig att därstädes avlämna post och avhämta post å de dagar och tider som Kungl. Styrelsen behagar bestämma, emot en ersättning för år räknat av 50 kronor, därest post skall utväxlas 2 gånger i veckan samt 75 kr, därest postutväxling skall äga rum 4 gånger i veckan".

Törnell lyckades få kronofogden att personligen göra följande anteckning sist i det tvåsidiga brevet: "Att vad poststationsföreståndaren N. Törnell uti denna skrift föreslagit står i överensstämmelse med ortens behov och fördel betygas". Det hjälpte nu inte och den 27 februari 1879 skickade postmästaren i Linköping bevis till poststyrelsen om att kontrakten blivit uppsgoda till juni månads utgång med Törnell samt med E G Eriksson i Fridhem om gångpostbefordran fram och åter mellan Lingham och Rystad. De båda sistnämnda skrev den 24 mars 1879 ett gemensamt brev till poststyrelsen med erbjudandet "att från 1sta Juli innevarande år 1879, dit våra kontrakt gälla, fortfarande så som hittills bestrida sagde tjänster mot erhållande av endast 3/4 delar i lönen mot förr". Det hjälpte inte och deras brev påtecknades den 31 mars 1879 att det inte ansågs böra till vidare åtgärd föranleda.

Indragningen gjordes som planerat vid halvårsskiftet, men innan dess hade Törnell låtit höra av sig i ett fyrasidigt brev till poststyrelsen den 7 juni 1879. Han begärde däri information om hur han skulle förhålla sig till prenumeranter som förutsatt att de skulle kunna få sina tidningar genom poststationen. Han begärde ersättning för vissa kostnader som han haft i samband med poststationens tillkomst. På poststyrelsens remiss svarade postinspektör Bergman att poststationen redan den 12 maj hade fått besked om åtgärder för tidningsöverflyttningar samt att ersättningsanspråken skulle ha gjorts "inom den tid, som är bestämd för anmälan av fordringar hos Statsverket". Det hade nu gått nära nog 4½ år sedan Törnell ådrog sig de återopade kostnaderna. Dessa omfattade enligt Törnells brev bl a *"ej mindre för effekters och handlingars fortskaffande från stationen till Lingham än även för resor jag gjort och kostat i postangelägenheter, nämligen tvenne till kronofogden vid kontraktering om poststationsföresändaretjänsten; vid stationens tillämnade öppnande hämtade inventarierna från Linköping till stationen; (Vid därefter ingånget telegram därom att stationen icke skulle anordnas i Rystad, återhämtades effekterna av numera framlidne postmästaren Bergman själv till Linköping); hämtning av inventarierna hit från Linköping andra gången, då stationen enligt beslut skulle bildas och kom i verksamhet; kassaskrinets hämtande hit från Lingham etc"*.

Ett klipp ur Östgöta Correspondenten för den 12 juni 1871, vilket uppenbarligen var avsett att spegla förhållandena så sent som på 1920-talet, återges på nästa sida. Här kanske skall tilläggas att jag normalt inte använder muntlig tradition för posthistoriska berättelser utan bara förlitar mig på uppgifter som jag finner dokumenterade i arkiven.

Postgången för 50 år sedan.

Nu har det börjat tjasas om att vi i ytterområdena ska ha posten fram till dörrarna.

"Det ä inte klokt såna fordringar!" sa grannsmor, när pojken vilde ha två strömmingar till midan.

Här vill jag berätta, hur vi hade det med postgången, när jag var barn. En gammal knekt vid namn Yngve hade förtroendet att bära posten i en stor låda, som det stod "Rystad" på. Han hämtade posten vid Staby från mjölkskjutsen, som gick till Näsby, och lämnade av post vid Malma, skolan och Prästgården. I skolan delades posten ut i klockarens kök. Dit kom folk från stugorna runt omkring och satt och väntade i timmar. Ibland kom Yngve kl 4, ibland kl 8. Han kanske blev stannad i någon stuga och drack kaffe. Man fick inte ha brättom, när man skulle hämta posten. Klockarfrun hade en söt jungfru, som pojkar började skriva anonyma brev till. När hon beklagade sig för matmor, fick hon rådet att inte låtsas om någonting med påföljden, att klockarfrun beskylldes för att ha smusslat undan breven. Då avhystes postkontoret från klockarens kök till stor lättnad för familjen.

Luffare, som drog fram på vägnarna, hörde till vanligheten, så ridande polisen — de kom alltid två tillsammans — tog sig ofta en tur ut på landet för att plocka upp dem i den sits, som var spänd mellan hästarna. Sen fördes de till fjärdingsman Bood, för att han i sin tur skulle transportera dem till länsman för räst. Luffaren sattes på en stol mitt på golvet, ifall han hade sällskap med sig. Så började förhöret.

Så hände sig en gång, att ridande polisen träffade Yngve på vägen.

— Hur länge har ni gått så här? frågade de och spände ögonen i honom.

Han spottade ut smusbussen och svarade:

— Ja, då ä allt många år då.

— Sitt upp här, så ska vi ta en tur till fjärdingsman, befalldes polisen.

Yngve var lite full i sjutton och ville skoja med polisen. Han satte sig upp.

— Vad tar ni er till? Ska ni ta fast vår pålitlige brevbärare! ropade fjärdingsman, när han fick se passageraren.

Polisen fick rida hem med lång näsa den gången. Vi barn hade en fruktansvärd respekt för ridande polisen och lade benen på ryggen, så snart vi såg skymtet av dem.

Hur det var, så blev det opposition mot den oregelbundna postgången. En ny brevbärare, som skulle komma med morgontåget ut från stan, skulle svara för en linje mellan Rystad anhalt och Tuna. En gammal cykel hade han stationerad vid Vänge intill anhalten. Johansson var en gammal ungtkarl, som sammanbodde med sin fästekvinna och hennes moder, som måtte ha hållit den stackarn på svältgränsen, för han var hungrig för jämnan. Inte blev det så mycket bättre med postgången, för han var ju tvungen att sno åt sig ett mål mat här och ett där. I en del byar lämnades posten på ett ställe, och då kunde det hända, att adressaterna blev nummer två, som läste breven. Johansson kom in till en bondfru en dag och slog sig ner.

— Jag har inte tid i dag, Johansson, jag ska ha främmande, avvisade frun. Bordet stod dukat.

— Jag kan ta mej lite smörgåsbord, medan varmrätten blir färdig, propositionerade Johansson och med framgång, ty frun var snäll.

Han hade en ovanlig förmåga att hålla sig framme vid alla tillfällen, där det fanns något att förtära. Jag kommer ihåg en begraving, som han dök upp på. Han kände väl knappast den avlidna. Det var kaffe i sorgehuset först och efter jordfästningen släktmiddag. När vi kom tillbaka från kyrkan, stod alla vaser tomma, ty Johansson hade lagt ett jättefång av tulpaner i graven.

I Vänge bodde en byggmästare, och där fick Johansson pusta ut, medan han väntade på tåget. En dag hittade byggmästarfrun Johansson i sänkekammaren på övervåningen,

sovande i byggmästarns säng med spetsöverkastet på. När hon ruskat liv i honom, kommenterade han:

— Här ligger byggmästarn riktigt bra, känner ja.

Nämnas bör, att han inte älskade tvål och vatten.

Ja, detta är bara ett litet utdrag av de hundratals historierna om honom.

Så småningom blev posten bliburen och delades ut i ålderdomshemmets matsal till glädje för de gamla, som fick träffa folk från byarna omkring. Luestad, Vreta Malma, Kyrketorp, Göstorp och Bosgård fick sin post till kyrkbyn. Det var som det värsta husförhör, när alla samlades för att få sin post. Till slut tröttnade föreståndarinnan i ålderdomshemmet på att städa efter halva Rystad, så det blev rapport till fattigvårdsstyrelsen, som gick till attack. En vacker dag var dörren låst, och brevbäaren fick dela ut posten i vår tvättstuga, tills alla posthämtarna ordnade med postlådor på tvättstuguväggen.

Ja, där hör ni, hur det var förr, så klaga inte, om ni måste gå tio steg för att hämta er Corre på morgonen.

Fröken Sara

Svinhult

Bland tio poststationer som såg dagens ljus, som man säger, inom Kinda och Ydre häraders fögderi den 1 januari 1875, fanns en i Svinhult, som fick det obekväma sockennamnet. Känslan för att det obehagliga tycks dock inte ha varit så utpräglad vid denna tid men växte med en kommande generation. Det ledde till en ansökan på 1920-talet om namnbyte till Skogtuna. Det försöket misslyckades dock, trots att man angav som skäl att man ibland möttes av smädelsefulla tillmälen på grund av socknens namn. Bättre tur hade t ex invånarna i Svinstad, som redan 1892 fick sin poststation omdöpt från Svinstad till Bankekind.

I Svinhult antogs organisten A J Hultgren till föreståndare för poststationen med 110 kr i årsarvode. Posten kom dit via en postlinje mellan Tranås och Rumskulla. Den 27 september 1875 anmodade poststyrelsen postinspektörerna och postmästarna att lämna vissa uppgifter om poststationernas omsättning. Kronobrevbäringsreformen hade medfört stora utgifter och man ville undersöka om det gick att ersätta de minsta poststationerna med lösväskor. Det visade sig bland annat att uppbörderna i Svinhult varit kr 149:50 under poststationens första verksamhetsår. Postinspektören anförde: "Stationen torde ej böra anses behörlig och kan lösväska hållas på Sunds station av dem som så önska. Indrages!"

Det var klara besked, men poststyrelsen vilade på frågan om indragning tills man kunde dra upp riktlinjerna för lantbeväring. Ett sammanträde därom hölls på landskansliet i Linköping den 1 november 1877, varvid man konstaterade att man genom att dra in 13 poststationer skulle spara 1 555 kr årligen i arvode till föreståndarna, förutom vissa postföringskostnader. Av dessa 13 poststationer var det dock blott fem som verkligen blev indragna, när lantbrevbäring väl organiserades.

Handskrivet brev från Svinhult till föreståndaren, det gavs inte ut till mig svarade ombudskapet eller att hålla lokal för utredning af postförändring uttan erfattning. Svinhult den 24 April 1878.

A. J. Hultgren
M. O. K. & P. O. K. Svinhult.

Poststationsföreståndare Hultgren var inte villig att utan ersättning fungera som kommunombud för kontakten med lantbrevbäaren.

För Svinhult ägde den förändringen rum med mars månads ingång 1879. Med tre månaders uppsägningstid blev A J Hultgren uppsagd i vederbörlig ordning och hans tid som poststationsföreståndare var slut. En extra kommunalstämma hade redan den 14 april 1878 utsett Hultgren till kommunombud. Som sådant fick han utan ersättning från postverket vara den förmedlande länken med lantbrevbäraren. Därför protesterade han mot "utnämningen" och skrev sist i protokollsavskriften till poststyrelsen att han varken ville åta sig ombudskap eller hålla lokal för utväxling av postförsändelser utan ersättning.

Ohörd förklingade också en protokollsanteckning med följande text: *"På samma gång vill och församlingen tillkännagiva, att den helst önskat och gärna sett att nu här befintliga poststation fått orubbad kvarstå"*.

Till lantbrevbärare på linjen Västra Ryd - Svinhult antogs Samuel Johan Humör i Torashem. Det blev lantbrevbäring med två turer i veckan, onsdagar och lördagar. Humör utgick från Västra Ryd kl 12 med ankomst till Svinhult kl 16. Efter en timmes vila återvände han från Svinhult kl 17 och kom tillbaka till Västra Ryd kl 21. Han började sitt arbete med 1879 års ingång, således två månader innan poststationen i Svinhult drogs in.

Vestra Ryd—Svinhult. (Från den 1 januari 1879.)							
—	12,0	midd.					
4,0	—	e. m.	1,0	Vestra Ryds poststation.....	O. L.	9,0	— e. m.
				Svinhults poststation	O. L.	—	5,0 e. m.
				Postföringen göres af lantbrevbärare.			

Denna tidtabell gällde för Samuel Johan Humör, när han började sin fyratimmarsvandring två gånger i veckan med 1879 års ingång.

Efter upprepade försök lyckades man få en poststation inrättad på nytt i Svinhult den 1 februari 1914. Den hade i den omgången två föreståndare, Anna Liedbergius och Frideborg Nilsson, innan den drogs in med april månads utgång 1965.

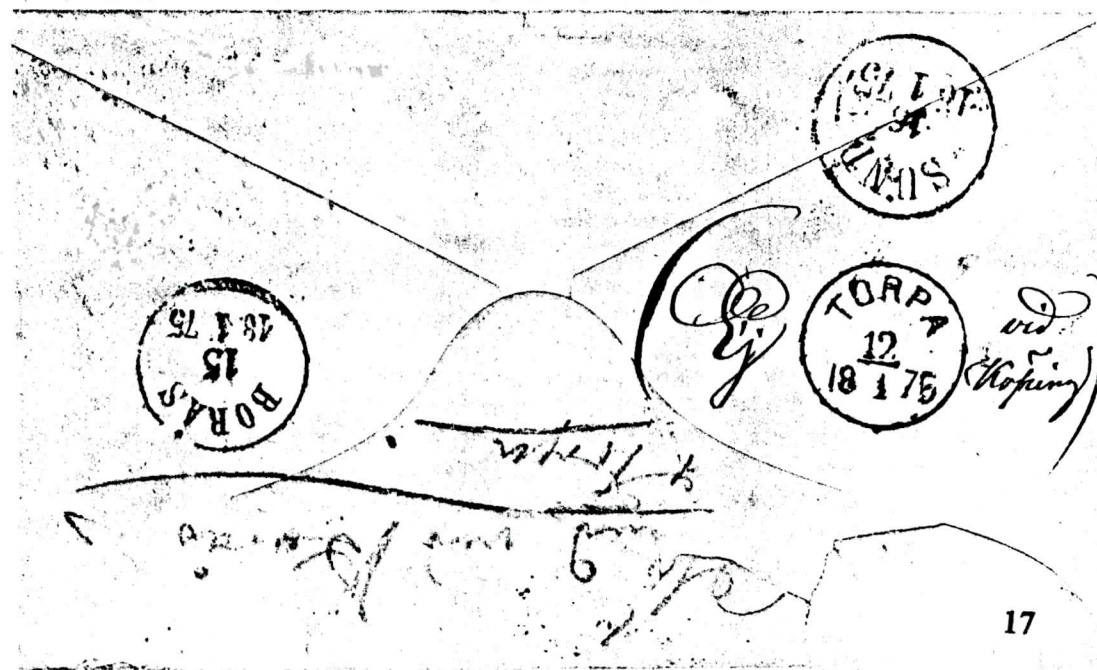
Torpa

Med handlanden Emil Hanell gjordes upp ett kontrakt om att han skulle vara föreståndare för den poststation som med namnet Torpa öppnades med 1875 års ingång i anslutning till att postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen. Han fick 175 kr i årsarvode. Posten kom till hans affär via en linje mellan Tranås och Rumsquilla tisdagar och fredagar.

Poststationen kom att bestå i mer än 90 år och hör således ingalunda till de kortlivade. Men namnet Torpa hade den bara i två månader. Det ändrades till Ramfall den 1 mars 1875 på grund av att det fanns två andra poststationer med namnet Torpa, en i Halland och en i Västmanland. Som exempel på förväxling vid sortering sände postinspektör Bergman vid centrala distriktet den 24 januari 1875 ett brev som avstämplats i Stockholm den 9 januari 1875 och bakstämplats vid poststationen i Västmanland den 12 januari samt försetts med flera andra stämpelavtryck innan det till sist hamnat i Sund den 16 januari och kunnat lämnas ut i Ramfall närmast följande postdag.

En initiativtagare till ändring av namnet på poststationen var regementsläkaren M Appelberg vid 1:a Livgrenadjärregementet. I ett fyra sidor långt brev till poststyrelsen den 7 februari 1875 hemställde han, *"att Poststationens namn måtte så fort sig göra låter, förändras till Ramfall efter det hemman, där poststationen för närvarande är förlagd"*.

Poststationen i Ramfall hade ganska stor omsättning och befanns vid undersökning efter poststyrelsens "besparingscirkulär" i september 1875 vara "behövlig". Genom poststyrelsens beslut den 22 november 1875 fick Hanell årsarvodet höjt till 200 kr.

Vadstugan

Även om flertalet kortlivade poststationer i vårt land inrättades i anslutning till kronobrevbäringsreformen, stöter vi på en och annan som funnits under senare perioder. En av dem är poststationen i Vadstugan som öppnades den 1 maj 1900 och drogs in den 30 april 1903. Håkan Johansson i Linköping har ägnat en 28-sidig skrift åt denna "Humlegubbe". Här skall jag blott ge den det utrymme som jag brukar ge åt var och en av de kortlivade poststationer som jag stöter på i min forskning och ta med någon illustration som Håkan lämnat därhän i sin förtjänstfulla framställning.

		92.					
		Kisa—Gamleby.					
		(Från den 1 maj 1900)					
T.	Th.	L.			S.	O.	F.
		1,0		Kisa postkontor (gästgivaregård)		10,30	—
			1,2	Mjellerum			
			2,3	Rothult			
T.	Th.	L.		Vadstugans poststation	S.	O.	F.
2,30	2,45	1,0		Horns poststation	S.	O.	F.
4,0	4,15	0,1		Stora Flarka gästgivaregård	S.	O.	F.
4,25	4,25	0,6		Hycklinge poststation	S.	O.	F.
5,0	5,15	1,7		Vårdslunda skjutsstation	S.	O.	F.
6,30	6,30	0,9		Odensviholms poststation	S.	O.	F.
7,30	7,45	1,7		Gamleby postkontor	S.	O.	F.
10,0	—	6,6					1,30

Denna tidtabell tillämpades för postföringen mellan Kisa och Gamleby, när poststationen i Vadstugan öppnades den 1 maj 1900. Det var brukligt att använda petit-stil för orter som inte hade egna poststationer. Inramade uppgifter avser tidpunkter mellan kl 18 och 06. När man gått ifrån metoden att ange "fin" eller "em" i särskilda kolumner, tillämpades detta system för att markera nattid. Under en period därefter använde man sig av understrykning av minuttalen i samma syfte innan 24-timmars-systemet infördes.

Poststationen öppnades efter vederbörlig remissbehandling av en framställning i december 1899 av ortsbefolkningen (diarienummer 1900:2630/417). Det blev en förhållandevis snabb handläggning av ärendet men det blev också flera skiften än normalt bland föreståndarna vid poststationen. Dessa var handlanden Oscar Emil Ryd (1800-1901), handlanden Anders Andersson Hoffner (1901-1902), torparen Carl Gustaf Sundblad (vikarie under två perioder 1902 och 1903) samt Hilda Amanda Johansson (1903).

Frejdbetyg.

Sida i Förs. boken 368

- Att *Lifgrenadjern Oskar Emil Ryd från Henkibby,*
- född den *26 November* år *1877 (sjuttiojett)*
- ätnjuter — medborgerligt förtroende —
- får anmälan —
- betygar *St. Öby* församling i *Östergötland* län
- den *9 Februari* år *1900.*

G. Franke
Kyrkoherde och pastor-kommissionen

Det var vänligt att bifoga den tidens åldersbevis till handlingarna när man sökte anställning.

Under Hilda Johanssons tid som föreståndare var det ibland hennes syster Jenny som skötte poststationen. Hon var intresserad av verksamheten och önskade bli biträde vid ett fullständigt postkontor. Jag vet inte om hennes önskan uppfylldes.

En orsak till indragningen så snabbt av poststationen i Vadstugan finner vi i redovisningen den 28 mars 1903 av postinspektionen i Östra distriktet till poststyrelsen. Där inkom anmäldes att poststationsföreståndare Hilda Johansson hade ingått äktenskap och skulle flytta från orten men också följande:

"Emellertid har under ärendets handläggning postmästaren i Kisa, framhållande den obetydliga uppbörden vid poststationen i Vadstugan, vilken uppbörd därjämte vore i avtagande föreslagit, att sagda poststation måtte snarast möjligt indragas. Av den förebragta utredningen framgår, att nämnda uppbörd som under år 1901 utgjort 363:53 kronor, under fjolåret nedgått till 283:13 kronor."

Poststyrelsens beslut om poststationens indragning fattades den 30 mars 1903 blott två dagar efter postinspektionens framställning och delgavs den överordnade postmästaren i Kisa för vederbörlig åtgärd.

Westra Eneby

Hemmansägaren J P Eriksson blev föreståndare för en poststation som öppnades med namnet Westra Eneby vid 1875 års ingång. Han fick 120 kr i årsarvode. Motsvarande ersättning till hans kolleger inom Kinda och Ydre häraders fögderi varierade mellan 200 och 110 kr.

Poststationen visade sig höra till de mindre lönsamma och vid ett sammanträde i Linköping den 1 november 1877, då man preliminärt diskuterade den omorganisation som skulle kunna göras med lantbrevbäringens införande, konstaterades att uppbörden i Westra Eneby varit 129 kr under 1876. Den blev 4 kronor högre följande år, otillräckligt för att undvika förslag om indragning.

På landskansliets uppdrag skrev kronolänsman O Santhesson och begärde kommunalstämmans "yttrande vad församlingen möjligen kan hava att erinra mot poststationens indragning". Brevet behandlades vid den ordinarie kommunalstämman den 27 mars 1878. Ur protokollsutdraget hämtas följande:

"Stämman ansåg poststationen inom församlingen behövligen och således önskade dess bibehållande. Och i synnerhet så länge kärrpost underhålles mellan Kisa och Gamleby passerar den Westra Eneby station, så finns ingen skjutskostnad för den sistnämnde utan endast avlöningen till stationsföreståndaren, på grund varav stämman anser den vinst, som skulle tillskyndas postverket genom stationens indragande och inrättande av lantbrevbäring ringa om ens någon.

Detta hjälpte inte och kronofogden i Drättinge skrev i sin redovisning till länsstyrelsen den 11 juni 1878 bl a följande:

"Å linjen Kisa-Gamleby indrages poststationen i Westra Eneby. Lantbrevbäring inrättas å linjen Kisa - Westra Eneby i vilket hänseende meddelas, att tjänstebrev till Westra Eneby huvudsakligast avgår till kyrkan och pastorsämbetet, att det föreslagna kommunombudets organisten Flacks hemvist är beläget i närheten av kyrkan och pastors bostad samt 0,6 mil från Kisa postexpedition, att Flack är till befattningen lämplig, att lantbrevbäraren kan avlämna tjänstebrev till pastor och kyrkopost direkt i pastors hem, som brevberaren måste passera för att komma till kommunombudet i klockaregården, samt att en lantbrevbärare å linjen Kisa - Westra Eneby skall från Kisa till Framnäs tillryggalägga alldeles samma väg som allmänna posten mellan Kisa och Horn med tillägg att avståndet från Framnäs till Westra Eneby klockaregård utgör 2500 fot".

Kommunalstämmans önskemål hade således inte någon inverkan på kronofogdens ställningstagande. De påverkade inte heller postmästaren i Linköping när han redovisade hela "lantbrevbäringsärendet" i ett brev till poststyrelsen den 12 december 1878. Han hade på anmodan i poststyrelsens brev den 14 november 1878 upprättat förslagskontrakt om lantbrevbäring och postföring med många inom hans förvaltningsområde men också infortrat bevis om uppsägning av ett par poststationsföreståndare, däribland J P Eriksson. Indragningen av dennes poststation ägde rum den 28 februari 1879.

Det skulle dröja ända till den 1 augusti 1925 innan man lyckades med konststycket att få en poststation igen i Västra Eneby. Den gången blev den inte särskilt kortlivad utan fick bestå i mera än ett kvarts sekel. Den ersattes med modern lantbrevbäring med juni månads ingång 1956.

Vist

I ett brev från poststyrelsen den 10 december 1874 till landskansliet i Linköping redovisades för tillämpning från 1875 års ingång de beslut som poststyrelsen hade träffat efter samråd med länsstyrelsen om åtgärder i anslutning till att postverket skulle ta över ansvaret för kronobrevbäringen. Länsstyrelsen hade lämnat sina synpunkter i brev till poststyrelsen, daterade den 16 september, 24 oktober, 11, 14 och 28 november samt den 2 december 1874. Med breven hade följt förslagskontrakt med poststationsföreståndare och postförare "å de nya linjerna inom länet, med undantag av Gästrings och Vifolka häraders fögderi".

Den godkända delen av förslagen omfattade bl a inrättande av en poststation i Vist med organisten och skolläraren W Johan Axel Hanzon. Dennes årsersättning fastställdes till 150 kr. Han skulle dessutom svara för postföringen vintertid mellan Linköping och poststationen och sommartid mellan poststationen och postförande fartyg. Låg omsättning gjorde att Hanzon tvingades acceptera poststyrelsens beslut den 14 november 1878 om sänkning av årsarvodet till 120 kr. Kommunstyrelsens ordförande Fr Rudebeck hade själ i ett brev till landshövdingen den 12 juni 1878 påpekat att rörelsen vid poststationen i Vist var mycket obetydlig.

Vid ett sammanträde i Linköping den 1 november 1877 med representanter för poststyrelsen hade länsstyrelsen accepterat en förberedande planering för att införa lantbrevbäring. Som en följd därav skrev kronofogdarna till de olika socknarna och infortrade vissa uppgifter som behövdes för att fullfölja planeringen. Detta föranledde många och långa diskussioner vid de följande kommunalstämmorna.

Men i Vist skulle nästan alla sådana diskussioner utebli. Kommunalstämman i kommunalrummet efter gudstjänstens slut på annandag pingst 1878 lockade inte till sig någon enda församlingsmedlem utöver poststationsföreståndare Hanzon själv. Ordföranden fick därför nöja sig med att uppge sin egen åsikt när han rapporterade till länsstyrelsen. Han framhöll att Vists socken huvudsakligen utgjordes av tre herrgårdar som för sig och underlydande höll egna lösväskor på Linköpings postkontor och inte använde sig av poststationen i Vist. Kronolänsman Normeeli hade flyttat till Skog och den kyrkopost som tidigare hade följt med hans tjänstepostväska, lämnades varje söndag före gudstjänsten till kyrkan.

Med lösväska avsågs en sådan väska som man enligt en bestämmelse redan 1824 kunde träffa avtal med postförvaltaren om att få sig tillsänd. Den som höll lösväskan skulle betala från 6 till 18 kr om året "allt efter brevväxlingens större eller mindre betydelse samt med avseende på väskans mottagande och avsändande en eller flera gånger i veckan". Dessutom utgick en mindre befodringsavgift, som enligt en bestämmelse 1862 inte skulle betalas om posten åtföljdes av en postiljon.

Vissa andra särbestämmelser utfärdades från tid till annan om lösväskor. Lösväska är termen för själva företeelsen. Det konkreta ordet för lösväska kan sägas vara postväska, om vars utformning det fanns särskilda bestämmelser. Jag har dock inte funnit någon bestämmelse om att en postväska nödvändigtvis måste anskaffas för att användas som lösväska. Den kunde möjligen ha annan utformning än postväskan och kanske anskaffas på den blivande lösväskägarens initiativ utan rekvisition från posten. Att det antagandet är riktigt får näring vid läsning av en text som finns i poststyrelsens cirkulär den 26 april 1869:

"Lösväska skall anskaffas och underhållas av ägaren, vara hel och med gott läs försedd samt åsatt tydlig och tjänlig titelskylt. Underlåtes detta, må, om rättelse vid erinran därom icke följer, väskans användande inställas".

Bönderna i Vists socken besökte vanligtvis Linköping varje torgdag och skötte då sina postärenden i staden. Som de enda tänkbara postkunderna i Vist återstod då prästerskapets medlemmar. Kyrkoherden hade bud till staden minst en gång i veckan och fick liksom före poststationens tillkomst sin post med Sturefors' post- eller mjölkbud, som flera dagar i veckan passerade prästgården.

Kommunalstämman ordförande kunde således inte komma med några argument för att bibehålla poststationen. Avslutningsvis framhöll han i sitt brev till länsstyrelsen att det för hans egen del visserligen kunde vara bekvämt att ha en poststation nära till hands, "men sanningsenligt måste jag dock erkänna, att så väl poststationen i Vist som lantbrevbäring, det är överflödigt".

Vid detta tillfälle hade man inte kommit så långt med omorganisationsplanerna på regional nivå och brevet tycks inte ha haft någon inverkan på länsstyrelsen. Först två år senare, den 26 augusti 1880, inträffade det som initierade poststationens indragning. Poststationsföreståndare Hanzon undertecknade då ett brev till poststyrelsen, i vilket han avsåg sig befattningen som poststationsföreståndare och även uppdraget som postförare mellan Linköping och Vist rep posthämtningen sommartid vid ångbåtens tilläggsplats i Vist.

När postmästare Karl Vestman i Linköping sände Hanzons uppsägning vidare till poststyrelsen, framhöll han att man vid eventuellt bibehållande av poststationen inte kunde "påräkna några nämnvärda intrader, som icke i allt fall skulle tillfalla Kungl. Postverket från en ort som denna, vilken genom regelbundna enskilda budskickningar flera gånger i veckan står i förbindelse med närmaste stad". Han uppskattade antalet brev till högst 50 per år. Sedan poststyrelsen kontaktat länsstyrelsen den 16 september 1880, meddelades därifrån den 23 oktober 1880 "att poststationen i Vist och därmed förenade postföring mellan Vist och Linköping utan olägenhet kan indragas".

Med utgången av 1880 drogs följdriktigt poststationen in. Socknen skulle så småningom få en ny poststation, nämligen vid Bjärka-Säby gods på det nya seklets första dag. När Östra Centralbanan öppnades för allmän trafik, flyttades poststationen från godset och förenades med järnvägsstationen den 11 maj 1902, varvid suffixet "Säby" ströks från namnet. Det tillfördes åter den 1 oktober 1913 och dubbelnamnet fanns kvar under återstoden av poststationens livstid till och med den 11 maj 1968.

Linköping—Bjärka-Säby.

(Från den 3 januari 1900.)

Linköpings postkontor 4,30
Bjärka-Säby poststation..... 2,0

O. L.
O. L.

11,0
—

8,30

Denna tidtabell gällde för postföringen till Bjärka-Säby poststation, när den inrättats med det nya seklets ingång. Eftersom posten bara gick onsdagar och lördagar kunde Ivan Enander inte få någon post från postföraren förrän den 3 januari, men poststationens formella öppningsdag var den 1 januari.

Den första perioden för poststationen med namnet **Bjärka-Säby** var således mycket kortlivad. Även om det kom igen 1913, då stavat Bjärka-Säby, och fanns i nära nog 55 år, har stämpelavtrycken för den första perioden visat sig attrahera samlarna. Därför skall här kort nämnas något om den första perioden.

Ett första försök att få poststationen inrättad gjordes tolv år efter förlusten av poststationen med socknens namn, Vist. Flera andra försök gjordes innan man äntligen lyckades. Av den skriftväxling som finns bevarad var det till sist järnvägsbyggandet som ansågs motivera behovet av en poststation, tydligen redan från början avsedd att flyttas från dess "provisoriska" plats till järnvägsstationen, när järnvägen kunde tas i bruk för trafik. Ett kontrakt tecknades med bokhållaren Ivan Enander på Bjärka-Säby gods om att ansvara för poststationen. Han fick 200 kr i årsarvode för denna uppgift.

Under en seglingstur på sjön Rengen den 13 juni 1901, då båten kantrade som följd av en kastvind, drunknade Ivan Enander. Han efterträddes av Viktor Ekerot med oförändrad ersättning. Under knappt ett år hade denne befattningen som poststationsföreståndare. Den 10 maj 1902 kunde han stämpla de sista breven med datumstämpeln BJERKA-SÄBY, som därefter levererades till Stockholm. Enligt egen uppgift var ett privatbrev från honom det första som stämplades med den nya stämpeln. Denna hade gravyren BJERKA och hanterades av järnvägens stationsinspektör Carl Viktor Derminger, som från början fick 300 kr om året för själva bestyret med posten.

Wårdnäs

Vid Brokind i Wårdnäs socken uppsattes år 1872 en landsvägsbrevlåda till nytta för sockenborna. De kunde lägga sin avgående post där i stället för att behöva passa postskjutsen på linjen Linköping-Vimmerby. Statistiken visar att 91 brev i medeltal per månad lades i den under 1872 och 163 per månad under 1873.

Förhandlingar mellan poststyrelsen och länsstyrelsen vid förberedelser för kronobrevbäringens avskaffande i dess ditillsvarande form ledde till att en poststation öppnades i Brokind med socknens namn Wårdnäs vid 1875 års ingång. Till föreståndare antogs inspektorn J M Brogren med 150 kr i årsarvode.

I samband med förändring av benämningar på sex poststationer, "huvudsakligen till förekommande av namnförväxlingar", ändrades poststationens namn den 1 maj 1876 till Brokind. Brogren fick byta ut datumstämpeln.

17.
Kungörelse,

angående namnförändring för en del poststationer.

Hufvudsakligen till förekommande af namnförväxlingar komma, från och med den 1 nästinstundande maj, nedan uppräknade poststationer att erhålla följande förändrade benämningar, nämligen:

<i>Näshulta</i>	inom Södermanlands län	nya benämningen	Hedensö;
<i>Eda</i>	» Wermlands	» »	Hulteberg;
<i>Rämen</i>	» »	» »	Rämensbruk;
<i>Wårdnäs</i>	» Östergötlands	» »	Brokind;
<i>Tjurlösa</i>	» Kalmar	» »	Löt, och
<i>Göinge Gryt</i>	» Kristianstads	» »	Wanås.

Stockholm, af Kongl. Generalpoststyrelsen, den 24 mars 1876.

WILHELM ROOS.

e. f.

J. Öfwerström.

År 1877 lämnade Brogren över poststationen till folkskolläraren Otto Gustafsson och sex andra personer fick ansvara för poststationens skötsel under dess återstående livstid, både som lantpoststation och från den 11 maj 1902 som järnvägspoststation.

Elfvesta

Med en existensperiod på mer än tio år kan man väl inte räkna postnamnet Elfvesta till de kortlivade. Flera skäl har ändå bidragit till att jag tar med den poststationens första period i detta häfte. Dess första datumstämpel hade en gravyr med rubrikens stavning, medan en stämpel med gravyren ÄLFVESTAD torde ha använts innan poststationen den 1 oktober 1912 fick namnet Älvan.

Redan under 1874 års överläggningar med poststyrelsen hade länsstyrelsen i Linköping fört på tal inrättande av en poststation i Älvestad. Ett förslagskontrakt med en föreståndare där, ävensom i Flistad och Klockrike sändes till och med till poststyrelsen på hösten 1874. Vid sitt slutliga ställningstagande skrev poststyrelsen emellertid den 10 december 1874 till länsstyrelsen bland annat "om befattningarna som föreståndare för poststationer i Flistad, Klockrike och Älvestad å postlinjen Berg-Skeppsås, så har inrättande av dessa postanstalter jämte postlinjer icke av Konungens Befallningshavande ansetts erforderligt vid det sammanträde inför Konungens Befallningshavande rörande regleringen av postförbindelserna inom länet, vilket ägde rum i slutet av sistförflutne juli månad, och då desamma anordnande icke synes skäligen kunna grundas på bestämmelserna i Kungl. kungörelsen den 5 december förlidet år om kronobrevbäringens upphörande och

om sättet för fortskaffande av de försändelser, för vilka nämnda brev bäring fått anlitas, så mycket mindre som för i frågavarande orter tillfälle blivit berett att i allmänhet för sin postutväxling kunna begagna lösväska som med allmän post fortskaffas, får Kungl. Generalpoststyrelsen härjämte överlämna bägge exemplaren av omförmälda icke godkända kontrakt, med anhållan att desamma genom Konungens Befallningshavandes försorg torde bliva till vederbörande kontrahenter återställda".

På 1875 års tidtabell för postföringen mellan Berg och Borensberg återfinner man sålunda de tre nyss nämnda orterna med petit-stil. På så sätt angavs i tidtabeller sådana orter som inte hade egna poststationer. I den nedan återgivna tidtabellskopian märker man också den särskilda kolumnen för att ange "f.m." resp "e.m." och till och med "midd.". Efter någon tid kunde man slopa dessa extrakolumner, när man kommit på idén att rama in uppgifter som avsåg tidpunkter mellan kl 18 och 06. Senare förenklade man det ytterligare genom att bara stryka under minuttalen för natt-tider innan man till sist gick över till 24-timmarsdygnets enkelhet.

Berg--Skeppsås--Borensberg. (Från den 9 juni 1875.)					
—	4,15	f. m.	2,5	Bergs poststation	O. L. 6,0 — e. m.
				Flistad. Klockrike. Älvestad.	
7,15	8,0	f. m.	1,5	Skeppsås poststation.....	O. L. 2,15 2,30 e. m.
				Boberg. Lönsås.	
10,15	—	f. m.	4,0	Borensbergs postexpedition	O. L. — 12,0 midd.

Ett kvarts sekel fick man vänta på en egen poststation i Älvestad. Den öppnades som en järnvägspoststation den 1 januari 1901 som ett komplement till den redan långa raden av små poststationer vid järnvägen Linköping-Vadstena-Ödeshög. Samtidigt inrättades en lantbrevbäring med två veckoturer från poststationen till Älvestads kyrka. Till poststationsföreståndare antogs Karl August Magnusson. Denne följdes 1905 av Per Otto Nilsson, som var på plats till 1916.

Om tillkomsten av poststationen kan man läsa i ett ärende på mer än 20 sidor i poststyrelsens arkiv (diarienummer 1900:7093/1240). Det var ordföranden i Mellersta Östergötlands Järnvägsbolags styrelse som tog initiativet genom ett brev till poststyrelsen den 9 februari 1900. Det blev anledningen till också kommunicera med länsstyrelsen i ärendet, eftersom det också omfattade viss ändring av lantbrevbäringen. Tillkomsten av den nyss nämnda lantbrevbäringen till Älvestads kyrka skedde nämligen i samband med att lantbrevbäringen mellan Klockrike och Älvestads kyrka drogs in.

17.
Kungörelse,

angående namnförändring för en del poststationer.

Hufvudsakligen till förekommande af namnförväxlingar komma, från och med den 1 nästinstundande maj, nedan uppräknade poststationer att erhålla följande förändrade benämningar, nämligen:

<i>Näshulta</i>	inom Södermanlands län nya benämningen	Hedensö;
<i>Eda</i>	» Wermlands » » »	Hulteberg;
<i>Rämen</i>	» » » » »	Rämensbruk;
<i>Wårdnäs</i>	» Östergötlands » » »	Brokind;
<i>Tjurlösa</i>	» Kalmar » » »	Löt, och
<i>Göinge Gryt</i>	» Kristianstads » » »	Wanås.

Stockholm, af Kongl. Generalpoststyrelsen, den 24 mars 1876.

WILHELM ROOS.

e. f.

J. Öfwerström.

År 1877 lämnade Brogren över poststationen till folkskolläraren Otto Gustafsson och sex andra personer fick ansvara för poststationens skötsel under dess återstående livstid, både som lantpoststation och från den 11 maj 1902 som järnvägspoststation.

Elfvesta

Med en existensperiod på mer än tio år kan man väl inte räkna postnamnet Elfvesta till de kortlivade. Flera skäl har ändå bidragit till att jag tar med den poststationens första period i detta häfte. Dess första datumstämpel hade en gravyr med rubrikens stavning, medan en stämpel med gravyren ÄLFVESTAD torde ha använts innan poststationen den 1 oktober 1912 fick namnet Älvan.

Redan under 1874 års överläggningar med poststyrelsen hade länsstyrelsen i Linköping fört på tal inrättande av en poststation i Älvestad. Ett förslagskontrakt med en föreståndare där, ävensom i Flistad och Klockrike sändes till och med till poststyrelsen på hösten 1874. Vid sitt slutliga ställningstagande skrev poststyrelsen emellertid den 10 december 1874 till länsstyrelsen bland annat "om befattningarna som föreståndare för poststationer i Flistad, Klockrike och Elfvestad å postlinjen Berg-Skeppsås, så har inrättande av dessa postanstalter jämte postlinjer icke av Konungens Befallningshavande ansetts erforderligt vid det sammanträde inför Konungens Befallningshavande rörande regleringen av postförbindelserna inom länet, vilket ägde rum i slutet av sistförflutne juli månad, och då desamma anordnande icke synes skäligen kunna grundas på bestämmelserna i Kungl. kungörelsen den 5 december förlidet år om kronobrevbäringens upphörande och

om sättet för fortskaffande av de försändelser, för vilka nämnda brev bäring fått anlitas, så mycket mindre som för i frågavarande orter tillfälle blivit berett att i allmänhet för sin postutväxling kunna begagna lösväska som med allmän post fortskaffas, får Kungl. Generalpoststyrelsen härjämte överlämna bägge exemplaren av omförmälda icke godkända kontrakt, med anhållan att desamma genom Konungens Befallningshavandes försorg torde bliva till vederbörande kontrahenter återställda".

På 1875 års tidtabell för postföringen mellan Berg och Borensberg återfinner man sålunda de tre nyss nämnda orterna med petit-stil. På så sätt angavs i tidtabeller sådana orter som inte hade egna poststationer. I den nedan återgivna tidtabellskopian märker man också den särskilda kolumnen för att ange "f.m." resp "e.m." och till och med "midd.". Efter någon tid kunde man slopa dessa extrakolumner, när man kommit på idén att rama in uppgifter som avsåg tidpunkter mellan kl 18 och 06. Senare förenklade man det ytterligare genom att bara stryka under minuttalen för natt-tider innan man till sist gick över till 24-timmarsdygnets enkelhet.

Berg--Skeppsås--Borensberg.						
(Från den 9 juni 1875.)						
—	4,15	f. m.	Bergs poststation	O. L.	6,0 — e. m.	
				Flistad. Klockrike. Elfvestad.		
7,15	8,0	f. m.	Skeppsås poststation.....	O. L.	2,15 2,30 e. m.	
			Boberg. Lönsås.			
10,15	—	f. m.	Borensbergs postexpedition	O. L.	— 12,0 midd.	

Ett kvarts sekel fick man vänta på en egen poststation i Älvestad. Den öppnades som en järnvägspoststation den 1 januari 1901 som ett komplement till den redan långa raden av små poststationer vid järnvägen Linköping-Vadstena-Ödeshög. Samtidigt inrättades en lantbrevbäring med två veckoturer från poststationen till Älvestads kyrka. Till poststationsföreståndare antogs Karl August Magnusson. Denne följdes 1905 av Per Otto Nilsson, som var på plats till 1916.

Om tillkomsten av poststationen kan man läsa i ett ärende på mer än 20 sidor i poststyrelsens arkiv (diarienummer 1900:7093/1240). Det var ordföranden i Mellersta Östergötlands Järnvägsbolags styrelse som tog initiativet genom ett brev till poststyrelsen den 9 februari 1900. Det blev anledning att också kommunicera med länsstyrelsen i ärendet, eftersom det också omfattade viss ändring av lantbrevbäringen. Tillkomsten av den nyss nämnda lantbrevbäringen till Älvestads kyrka skedde nämligen i samband med att lantbrevbäringen mellan Klockrike och Älvestads kyrka drogs in.

Per Otto fick vara med om att byta datumstämpel två gånger. Den 1 juli 1909 ändrades stavningen och han fick ersätta den ursprungliga datumstämpeln med en som hade gravyren ÄLFVESTAD. Denna användes till och med september 1912, varefter poststationen fick namnet Älvan (till en början stavat Älfvan). Efter poststationens indragning den 28 september 1963 fanns ett postombud till och med januari 1965. I dess datumstämpel fanns gravyren FORNÅSA POSTOMB 2.

Jernvägsposter:

216.

Linköping—Ödeshög.

(Från den 1 januari 1901.)

125 950	1250 180	Katrineholm.....	550	325
950	180	Nässjö.....	520	320
Plk. 242		Km.		
Tåg 1.				
545		— Linköping 202		955
60		7 Bränninge		941
68		10 Vreta kloster		934
619		13 Gullberg		926
627		15 Maspelösa		919
641		21 Klockrike		91
650		24 Elfvesta		857
74		27 Fornåsa		850
718	Fk. Brl.	33 Hvarf		832
729	Tåg 3.	39 Fogelsta 217		820
735	1210	— Fogelsta	1145	454
80	1240	49 Vadstena	1115	424
			Tåg 8.	Tåg 4.
			Fk. Brl.	Fk. Brl.
810		— Vadstena		710
823		53 Arneberga		658
844		59 Rogslösa		635
858		63 Borghamn		620
937		73 Alvastra		541
943		75 Hästholmen		533
958		— Hästholmen		513
1016		81 Ödeshög		455
			Tåg 6.	
			Plk. 242	
1145		Hjo (via Hästholmen)		30

Östra Eneby

Redan i postdirektionens framställning den 24 augusti 1925 om en poststation i Östra Eneby anmäldes följande: "Då Östra Eneby numera utgör en församling inom Norrköpings stad, torde den ifrågasatta poststationen lämpligen böra benämnas *Norrköping 4*" (diarienummer Ib 1564/1925).

Till detta tog poststyrelsen inte någon hänsyn och i förfrågan till Ortnamnskommittén, Järnvägsstyrelsen och Telegrafstyrelsen den 5 december 1925 berördes inte något annat namn än Östra Eneby. Sedan dessa instanser inte haft något att invända beslöt poststyrelsen att poststationen skulle få detta namn, när den öppnades med 1926 års ingång. Det skulle gå 4½ år med flera försök till namnändring innan dessa lyckades.

Postmästare C J A Kindberg i Norrköping hade redan i december 1925 skrivit till poststyrelsen att benämningen Östra Eneby "enligt mitt förmenande är både olämplig och missvisande". Ett år senare, den 21 november 1926, tog postdirektören åter till orda i namnfrågan. Han fann sig "av förekommen anledning böra upptaga frågan om namnändring av poststationerna i Kneippbaden och Östra Eneby".

Av ett samtidigt yttrande av postmästaren i Norrköping framgick att det var ett allmänt önskemål att poststationernas namn ändrades. Men poststyrelsen försåg ärendet den 14 juni 1927 med anteckningen att det inte skulle föranleda någon åtgärd.

Det gick ända till den 1 juni 1930 innan det lokala önskemålet tillgodosågs. Poststationens namn ändrades då till Norrköping 4. Ännu ett kortlivat postnamn kunde läggas till de östgötska filatelisternas samlingar.

KUNGL. GENERALPOSTSTYRELSENS

CIRKULÄR

1930

28 maj

Nr 29

I:o

Den 1 nästkommande juni öppnas poststationer, benämnda Gullön inom Arvidsjaurs socken, Norrbottens län, Ivarsbjörke vid järnväghållplatsen med samma namn inom Lysviks socken, Värmlands län, Osbruk inom Gällaryds socken, Jönköpings län, och Vettasjärvi inom Gällivare socken, Norrbottens län. Samtidigt namnförändras den nuvarande poststationen *Östra Eneby* till *Norrköping 4*. (I b 824, 505, 5, 146 och 121. 30.)

Östra Skrukeby

I det vidsträckta område som omfattades av Akerbo, Bankekinds och Hanekinds häraders fögderi öppnades med 1875 års ingång fyra nya poststationer, nämligen i Björsäter, Svinstad, Vist och Östra Skrukeby. Vid den sistnämnda poststationen antogs organisten Gustaf Brinkman till föreståndare. Han fick samma årsarvode som de övriga tre inom området, nämligen 150 kr.

Sedan Brinkman avlidit den 3 juni 1876 föreslog postmästare Bergman i Linköping att dennes dotter och upplärda vikarie, skollärarinnan Helena Charlotta Brinkman, skulle få bli efterträdare. Poststyrelsen skrev emellertid enligt praxis till länsstyrelsen och fick därifrån förslaget att förre löjtnanten Axel Norbeck skulle överta befattningen med förflyttning av poststationen till säteriet Förråd, en kvarts mil från poststationens dåvarande plats vid kyrkan.

Postmästaren i Linköping insåg nackdelarna av en sådan förflyttning och skrev bl a följande till poststyrelsen den 26 augusti 1876:

"I betraktande av ej mindre ökad kostnad för postföringen vid förflyttning än även de olägenheter som tillskyndas korrespondenterna, vilka nu äro vana att hämta och avlämna sin post dels med kyrkobesökande och dels med skolbarn, att i stället få taga vägen till Förråd, vilket icke ens är beläget vid allmänna landsvägen, får postkontoret värdsamt föreslå, att stationen får bibehållas vid sin nuvarande plats i skolhuset vid kyrkan; och enär ingen annan lämplig person för närvarande finnes att förestå stationen, torde skollärarinnan Helena Brinkman, som alltsedan faderns död utan anmärkning skött tjänsten, fortsfarande få förestå densamma tills ny orgelnist och skollärare hinner tillsättas".

Helena Brinkman hade ännu inte uppnått myndig ålder, men poststyrelsen lade sig denna gång inte i vikariefrågan utan uppdrog åt postkontoret att anmäla ärendet igen när ny skollärare blivit antagen. Efterträdare vid katedern blev Anders Fredrick Johansson, vilket postkontoret anmälde den 10 mars 1877 med tillstyrkan av dennes samtidigt insända ansökan.

Nu återopade poststyrelsen den statistik som man tagit upp på grund av av "besparingscirkuläret" i september 1875 (tidigare nämnt i detta häfte). Poststyrelsen skrev sålunda till länsstyrelsen den 13 mars 1877 om det fanns något hinder att dra in poststationen. Frågan togs upp vid en extra stämma med Östra Skrukeby kommun i sockenstugan den 1 maj.

Uttorag af protokollet hållet vid Östra
Stämman med Östra Skrukeby Kommun

i sockenstugan d. 1 Maj 1877.

Med auktoritet af Kongl. Generalpoststyrelsens
skrifvelse, om indragning af poststationen i Ö. Skrukeby

kyrky, enligt stämman, att emär den större kostnad,
som drabbas postverket genom postens befördran till
kommunen, i alla fall komma att gränslas, äfven om
poststationen indrages, postverkets förlust emär skulle
utgöra 6,80 R^2 emär uppbördan åren är ju utgjort 93,20 R^2
och lämplig person åtagit sig poststationens tjänsten
mot en aflönning af 100 R^2 . Då dessutom för svarji
är befördran af både brevningar och brev här ökad, är höft,
att snart nog stationen härstädes skulle kunna öfver-
skott i. s. f. förlust. — — —

Att utöraget uttyggar som öfvan

Axel Norbeck.
Stämman utöfverades

Inte bara kommunalstämman utan också kronofogden var emot indragningen, något som länsstyrelsen tog fasta på i sitt svar till poststyrelsen den 16 maj 1877. Inför risken att få poststationen indragen erbjöd sig den nye organisten och skolläraren A Fr. Johansson att fullgöra uppgiften som poststationsföreståndare med årsarvodet sänkt till 100 kr. Den besparingen på 50 kr var nog för att poststyrelsen skulle avstå från indragning av poststationen.

Frågan kom naturligtvis på tal igen vid sammanträdet den 1 november 1877 i Linköping angående planering av lantbrevbäring. Med den omorganisationen måste kommunalstämman i sockenstugan den 26 mars 1878 acceptera indragning av poststationen. Poststationsföreståndare Johansson utsågs samtidigt till kommunombud som förmedlingslänk med lantbrevbäraren. Det dröjde emellertid tills omorganisationen kunde genomföras men med juli månads ingång 1879 drogs poststationen in och en lantbrevbärare utgick från Lingham två gånger i veckan med avlämningsställen vid Östra Hargs kyrkoherdeboställe och Östra Skrukeby skollhus. Nils Olofsson i Näset åtog sig det uppdraget med en ersättning av kr 1:20 för var tur fram och åter.